

Załącznik D
do Raportu z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału
Praw Człowieka przez Polskę za 2013 r.

Wybrane wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wydane w 2013 r.
w sprawach dotyczących innych Państw-Stron Konwencji,
które mają lub mogą mieć znaczenie dla prawa lub praktyki jego stosowania w Polsce

W ramach działań mających na celu zapobieganie stwierdzeniu przez Trybunał naruszenia Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności przez Polskę, istotne jest nie tylko usuwanie stwierdzonych nieprawidłowości w prawie lub praktyce jego stosowania, ale także podejmowanie działań prewencyjnych na przyszłość. Choć na mocy art. 46 ust. 1 Konwencji państwa są formalnie zobowiązane do przestrzegania ostatecznych wyroków Trybunału w sprawach, których są stronami, nie należy pomijać orzecznictwa Trybunału wobec innych państw Rady Europy.

Należy tu podkreślić wzmocnienie wysiłków Trybunału na rzecz zapewniania spójności jego orzecznictwa. Sprzeczność orzeczenia Izby Trybunału z wyrokiem Trybunału wydanym wcześniej może być przyczyną skierowania sprawy do Wielkiej Izby Trybunału. Protokół nr 15 zmieniający Konwencję, który jest obecnie przyjmowany przez państwa, zmierza do zwiększenia spójności orzecznictwa Trybunału, przewidując obligatoryjne przekazanie sprawy do Wielkiej Izby, w razie gdyby Izba Trybunału rozważyła zmianę wcześniejszej linii orzecznictwa. W praktyce można więc z dużym prawdopodobieństwem zakładać, że Konwencja zostanie zastosowana wobec Polski w podobny sposób jak wobec innych państw.

Z tego względu Pełnomocnik przedstawia poniżej listę wybranych orzeczeń Trybunału wydanych w 2013 r. wobec innych państw, które mają lub potencjalnie mogą mieć (np. w razie podjęcia nowych działań legislacyjnych) znaczenie dla polskiego porządku prawnego i dla praktyki stosowania prawa.

Poniższa lista ma charakter jedynie sygnalizacyjny, nie zawiera też wszystkich istotnych orzeczeń Trybunału wydanych w 2013 r. Została ona przygotowana w oparciu o zestawienie najważniejszych orzeczeń za 2013 r. dokonane przez sam Trybunał.

1. Mehmet Şentürk i Bekir Şentürk p. Turcji, skarga nr 13423/09, wyrok z 9.04.2013

- naruszenie art. 2 Konwencji z uwagi na odmowę – z powodu niezdolności do uiszczenia opłaty – przeprowadzenia pilnej operacji ratującej życie ciężarnej kobiety i odesłanie jej do innego szpitala karetką bez lekarza, a także z uwagi na brak wystarczających regulacji w prawie krajowym określających tryb działania w takich przypadkach, oraz brak przeprowadzenia skutecznego dochodzenia w sprawie (odpowiedzialność personelu medycznego ostatecznie uległa przedawnieniu).

2. García Mateos p. Hiszpanii, skarga nr 38285/09, wyrok z 12.2.2013

- naruszenie art. 14 (zakaz dyskryminacji) w związku z art. 6 § 1 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu) – z uwagi na brak uwzględnienia przez sądy pracy dwóch wyroków Trybunału Konstytucyjnego, który stwierdził dwukrotnie naruszenie przez pracodawcę wobec skarżącej (pracującej matki) zakazu dyskryminacji z uwagi na płeć, i uchylił niekorzystne dla niej wyroki sądów pracy, a także z uwagi na brak możliwości TK przyznania skarżącej zadośćuczynienia, w rezultacie czego ochrona praw skarżącej na mocy skargi do TK okazała się iluzoryczna.

3. Del Río Prada p. Hiszpanii, skarga nr 42750/09, wyrok Wielkiej Izby z 21.10.2013

- naruszenie art. 7 § 1 Konwencji (zakaz karania bez podstawy prawnej) z uwagi na odroczenie o 9 lat wcześniej ustalonej przez sąd daty zwolnienia skarżącej odbywającej karę pozbawienia wolności, motywowane zmianą orzecznictwa SN, która miała miejsce po wydaniu wyroku i po określeniu daty zwolnienia skarżącej.

4. Gutsanovi p. Bułgarii, skarga nr 34529/10, wyrok z 15.10.2013

- naruszenie art. 3 Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania) wobec skarżącego i jego rodziny z uwagi na przeprowadzoną w nieodpowiedni sposób operację policyjną aresztowania znanego polityka dokonaną w jego domu w obecności żony i małych dzieci, we wczesnych godzinach rannych, przez grupę zamaskowanych i uzbrojonych funkcjonariuszy policji, w obecności dziennikarzy, bez istnienia ryzyka przemocy ze strony skarżącego i zbadania uprzednio możliwości przeprowadzenia tej operacji w inny sposób;
- naruszenie art. 5 § 3 Konwencji (prawo do niezwłocznego postawienia przed sądzią) z uwagi na zbyt długie zatrzymanie prokuratorskiego w sytuacji, w której prokurator zwlekał do ostatniego dnia upływającego 72-godzinnego terminu ze złożeniem wniosku do sądu o tymczasowe aresztowanie skarżącego, mimo iż nie wykonywał w tym czasie czynności dochodzeniowych i nie zachodziły inne przyczyny uzasadniające brak niezwłocznego wystąpienia do sądu;
- naruszenie art. 6 § 2 Konwencji (zasada domniemania niewinności) z uwagi na publiczne wypowiedzi MSW po zatrzymaniu skarżącego oraz stwierdzenia zawarte w postanowieniu sądu o tymczasowym aresztowaniu przesądzające popełnienie przez niego przestępstwa jeszcze przed wydaniem wyroku sądu w sprawie;
- naruszenie art. 8 § 1 Konwencji (prawo do poszanowania mieszkania) z uwagi na przeprowadzenie przeszukania w domu skarżącego bez uprzedniego upoważnienia sądu, o które organy nie wystąpiły w ciągu 5 miesięcy prowadzenia dochodzenia ani nie wykazały, jakiego typu dokumenty lub przedmioty spodziewają się znaleźć i zabezpieczyć, a także z uwagi na jedynie formalne zatwierdzenie przez sąd ex post dokonanego przeszukania: w rezultacie procedura nie zabezpieczała przed nadużyciem władzy i arbitralną ingerencją w prawo do poszanowania mieszkania.

5. M.A. p. Cyprowi, skarga nr 41872/10, wyrok z 23.7.2013

- naruszenie art. 5 § 1 Konwencji (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) z uwagi na przeprowadzoną w godzinach porannych operację zatrzymania grupy imigrantów, którzy wcześniej uczestniczyli w protestach przeciwko polityce azylowej władz, przebywających na koczowisku, przetransferowanie ich pod eskortą policji i zatrzymanie na komendzie w celu wylegitymowania i deportacji osób przebywających nielegalnie, które zostały dokonane bez wyraźnej podstawy prawnej. Ponadto wobec skarżącego wydano nakaz deportacji i zatrzymania przez pomyłkę, mimo trwającego postępowania w sprawie przyznania statusu uchodźcy.
- naruszenie art. 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) w związku z art. 2 (prawo do ochrony życia) i art. 3 Konwencji (zakaz tortur) – gdyż pomimo, że pobyt skarżącego był legalny na czas postępowania o udzielenie mu statusu uchodźcy, wydany został nakaz jego deportacji do Syrii – jak twierdziły władze – przez pomyłkę, nakaz ten nie został zaś wykonany jedynie z uwagi na zastosowanie przez Trybunał tzw. środka tymczasowego na podstawie art. 39 Regulaminu, bowiem prawo krajowe nie przewidywało ochrony przed nieprawidłowo zarządzoną deportacją, w szczególności odwołanie do Sądu Najwyższego nie miało charakteru wstrzymującego wydalenie.

6. Yefimenko p. Rosji, skarga nr 152/04 , wyrok z 12.2.2013

- naruszenie art. 5 § 1 (a) Konwencji (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) ze względu na wykonywanie wobec skarżącego przez kilka lat wyroku pozbawienia wolności nałożonego przez sąd „który nie został ustanowiony ustawą” z uwagi na fakt, że w składzie sądu zasiadali ławnicy, którzy zostali powołani do składu w sposób niezgodny z przewidzianymi regulacjami, a państwo, mimo iż doszło do uchylecia wyroku z tych względów, nie zapewniło skarżącemu zadośćuczynienia.

7. X p. Łotwie, skarga nr 27853/09, wyrok Wielkiej Izby z 26.11.2013

- naruszenie art. 8 § 1 Konwencji (prawo do poszanowania życia rodzinnego) z uwagi na brak szczegółowego zbadania przez sąd krajowy wszelkich istotnych kwestii podnoszonych przez skarżącą przy podejmowaniu decyzji nakazującej powrót jej dziecka do drugiego rodzica zgodnie z Konwencją Haską dotyczącą cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę.

8. Vona p. Węgrom, skarga nr 35943/10, wyrok z 9.7.2013

- brak naruszenia art. 11 § 1 Konwencji (prawo do wolności zgromadzeń i stowarzyszenia się) w odniesieniu do przypadku rozwiązania przez władze krajowe stowarzyszenia, które było zaangażowane w organizowanie antyromskich wieców i paramilitarnych parad.

**9. Sindicatul "Păstorul cel Bun" p. Rumunii, skarga nr 2330/09,
wyrok Wielkiej Izby z 9.7.2013**

- brak naruszenia art. 11 Konwencji (prawo do wolności zgromadzeń i stowarzyszania się) w odniesieniu do odmowy zarejestrowania związku zawodowego księży, która to odmowa była podyktowana poszanowaniem zasady autonomii wspólnot wyznaniowych.

**10. Eweida i Inni p. Wielkiej Brytanii, skarga nr 48420/10,
wyrok z 15.1.2013**

- wyrok dotyczył czterech różnych spraw, w których skarżący, praktykujący chrześcijaństwo, skarżyli się na zastosowane wobec nich przez pracodawców środki, które skarżący uznali za dyskryminacyjne naruszenie ich prawa do wolności myśli, sumienia i wyznania (art. 9 w związku z art. 14 Konwencji). Dwie sprawy dotyczyły zakazu noszenia w pracy krzyżyka na szyi, pozostałe zaś nałożenia na skarżących sankcji w związku z odmową wykonania czynności w pracy (w urzędzie stanu cywilnego oraz w poradni zdrowia seksualnego), które w opinii skarżących stanowiłyby przyzwalanie na związki homoseksualne wbrew ich przekonaniom religijnym. Trybunał stwierdził naruszenie prawa do uzewnętrzniania wyznania (art. 9 Konwencji) w jednej sprawie – dotyczącej zakazu noszenia krzyżyka przez pracownicę linii lotniczych British Airways. W pozostałych trzech sprawach Trybunał nie dopatrywał się naruszenia, uznając, że zastosowane środki miały na celu ochronę praw innych osób.

**11. Vallianatos i Inni p. Grecji, skargi nr 29381/09 i 32684/09,
wyrok z 7.11.2013**

- naruszenie art. 14 (zakaz dyskryminacji) w związku z art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia rodzinnego) z uwagi na wykluczenie par homoseksualnych z zakresu podmiotowego tzw. związków cywilnych wprowadzonych w 2008 r.

**12. X i Inni przeciwko Austrii, skarga nr 19010/07,
wyrok Wielkiej Izby z 19.2.2013**

- naruszenie art. 14 (zakaz dyskryminacji) w związku z art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia rodzinnego) z uwagi na brak możliwości adopcji dziecka partnera w ramach związku partnerskiego homoseksualnego, pomimo iż możliwość adopcji istniała dla partnera rodzica w ramach związku heteroseksualnego.

13. I.B. p. Grecji, skarga nr 552/10, wyrok z 3.10.2013

- naruszenie art. 14 (zakaz dyskryminacji) w związku z art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego) w sprawie, w której doszło do zwolnienia skarżącego, będącego nosicielem wirusa HIV, z pracy z uwagi na presję ze strony jego kolegów z pracy; zwolnienie to motywowane było koniecznością utrzymania harmonijnych relacji w pracy, co sąd kasacyjny uznał za w pełni zgodne z interesem pracodawcy, bez dokonania pogłębionej oceny i wyważenia interesów obu stron (tj. pracodawcy i skarżącego) oraz

bez uwzględnienia m.in. faktu, iż skarżący pozostawał zdolny do pracy i nie zachodziło ryzyko zakażenia dla pozostałych pracowników.

14. Söderman p. Szwecji, skarga nr 5786/08, wyrok Wielkiej Izby z 12.11.2013

- naruszenie art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia prywatnego) z uwagi na brak jasnych regulacji prawnych dotyczących karalności czynów polegających na filmowaniu z ukrycia nagiej osoby (w tym przypadku dziecka – przez ojczyma) oraz zapewniających inne formy odszkodowania dla ofiary takich czynów.

15. Zorica Jovanović p. Serbii, skarga nr 21794/08, wyrok z 26.3.2013

- naruszenie art. 8 Konwencji (prawo do poszanowania życia rodzinnego) z uwagi na trwającą odmowę przedstawienia informacji i wyjaśnienia losu rzekomo zmarłego w szpitalu nowonarodzonego dziecka oraz nieprzeprowadzenie skutecznego dochodzenia w sprawie jego śmierci.
- obowiązek nałożony przez Trybunał w trybie art. 46 Konwencji (obowiązek przestrzegania wyroków Trybunału) podjęcia środków ogólnych w celu ustanowienia mechanizmu naprawczego dla wszystkich rodziców zaginionych nowonarodzonych dzieci i rozwiązania w ten sposób problemu istniejącego od kilku dekad.

16. Vinter i Inni p. Wielkiej Brytanii, skargi nr 66069/09, 130/10 i 3896/10, wyrok Wielkiej Izby z 9.7.2013

- naruszenie art. 3 Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karaniami) z uwagi na dożywotnie pozbawienie wolności skarżącego z możliwością zwolnienia jedynie w stanie terminalnym, przykucia do łóżka lub w razie innej podobnej niesprawności (tzw. zwolnienie ze współczucia), bez przewidzianego prawem mechanizmu zbadania przez sąd na pewnym etapie odbywania kary możliwości wcześniejszego zwolnienia z innych, penitencjarnych, przyczyn.

17. Zolotas p. Grecji (nr 2), skarga nr 66610/09, wyrok z 29.1.2013

- naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 (prawo do ochrony mienia) w sytuacji, w której z uwagi na działanie ustawowego terminu przedawnienia na rzecz państwa przeszły kwoty zgromadzone na tzw. uśpionym rachunku bankowym skarżącego, z którego nie dokonywał on żadnych transakcji przez długi czas, jednak naliczane były na jego rzecz odsetki przez bank i nie został on ostrzeżony o ryzyku związanym z brakiem swojej aktywności i upływającym terminem przedawnienia.

18. Maktouf i Damjanović p. Bośni i Hercegowinie, skargi nr 2312/08 i 34179/08, wyrok Wielkiej Izby z 18.7.2013

- naruszenie art. 7 § 1 Konwencji (zakaz wymierzenia kary surowszej) z uwagi na retroaktywne zastosowanie nowego prawa karnego przewidującego możliwość

wymierzenia surowszych kar za zbrodnie wojenne popełnione przez skarżących w BiH niż prawo, które obowiązywało, gdy zostały one popełnione. Jednocześnie Trybunał nie dopatrył się powodów, by poddać w wątpliwość niezależność sędziów międzynarodowych zasiadających w sądach krajowych BiH, nie podzielił też zarzutów ws. dyskryminacji z uwagi na przydzielenie spraw skarżących do rozpatrzenia przez sąd państwowy zamiast do sądów poszczególnych części składowych BiH.

19. Al-Dulimi i Montana Management Inc. p. Szwajcarii, skarga nr 5809/08, wyrok z 26.11.2013

- naruszenie art. 6 § 1 (prawo dostępu do sądu) z uwagi na brak możliwości zwrócenia się do sądu krajowego o zbadanie konfiskaty mienia zarządzanej w związku z sankcjami nałożonymi na skarżących na podstawie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ. W wyroku Trybunał zbadał również kwestie związane z jednoczesnym podleganiem przez państwo obowiązkom w zakresie respektowania rezolucji RB, jak też Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.